

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

**УДК 37.032
ББК 85я43**

**© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2019**

ІІІ. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Світлана Сімакова

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРАЗНОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ
В.А. МОЦАРТА ЯК СКЛАДОВА ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 92

М.О. Ткаченко, Єлизавета Ісичко

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОПІСЕННОЇ
КУЛЬТУРИ (ВИДАТНІ ПОСТАТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ НАУКОВОЇ ДУМКИ) ... 98

Анастасія Солонченко

МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА ПТУШКІНА ВОЛОДИМИРА
МИХАЙЛОВИЧА 104

Вікторія Тризна

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ МИКОЛИ МОЗГОВОГО 108

Тетяна Веремчук

ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСАНДРА БІЛАША (ПОСТАТІ ЗОЛОТОЇ
ДОБИ РАДЯНСЬКОЇ ЕСТРАДИ) 113

Марія Золотарьова

ОСОБЛИВОСТІ ВОКАЛЬНОЇ ТВОРЧОСТІ ОКСАНИ ПЕТРУСЕНКО 118

Вероніка Гамарко

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ І ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАВСЬКОГО СТИЛЮ О.В.
ОБРАЗЦОВОЇ 123

М.О. Ткаченко, Павло Зеленюк

СТИЛІСТИКА ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ В. ІВАСЮКА ЯК ЧИННИК
РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ МУЗИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ 129

УДК78.071.2

Вероніка Гамарко

Харківський національний університет
імені Г. С. Сковороди
факультет мистецтв
5мв група

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ І ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАВСЬКОГО СТИЛЮ О.В. ОБРАЗЦОВОЇ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Кузьмічова В.А.

Стаття піднімає проблеми вивчення особливостей виконавського стилю, педагогічних прийомів і творчості оперної співачки і педагога О. В. Образцової, розглядає її погляди на процес роботи над твором, підготовку оперних партій і підбір концертного репертуару.

Ключові слова: виконавчий стиль, процес роботи над вокальним твором, концертний репертуар.

The article raises the problems of studying the peculiarities of the performing style, pedagogical techniques and creativity of the opera singer and teacher O.V. Obraztsova, examines her views on the process of work on the work, preparation of the opera parties and selection of the concert repertoire.

Keywords: executive style, process of learning on the vocal work, concert repertoire.

Постановка проблеми. Аналіз музикознавчої, публіцистичної, історичної та театрознавчої літератури показує, що питанням вивчення особливостей виконавського стилю О. В. Образцової займалися А. А. Калягін, В. П. Морозов, А. В. Парін, А. М. Варгаф. Актуальність запропонованої теми зумовлена значущістю особливостей виконавського стилю, педагогічних прийомів і творчості О. В. Образцовою у світовому музичному мистецтві, цінністю її поглядів на вокальну педагогіку і процес підготовки молодого співака до професійної діяльності.

Мета статті: вивчення особливостей виконавського стилю, творчого шляху і тонкощів вокальної педагогіки О. В. Образцової.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Вокальне виконавство є однією з провідних різновидів художньої творчості у людей. Протягом століть, під впливом змін у суспільному житті і завдяки науково-технічній революції людство має широкий спектр жанрів вокального виконавства: народний спів, естрадно-джазове, академічне.

Сучасне музикознавство розглядає як вищою формою вокально-виконавського мистецтва саме класичний спів європейського типу, що включає в себе в першу чіткість і жорсткість критеріїв. Його основою стало італійське *bel canto*-так зване «красивий спів», де голос пофарбований тембром і природною вібрацією. Головні складові академічного вокалу – кантилена, колоратура і декламація. Еталоном професійного співу вважається вокально-виконавські школи доби бароко, вимагають від співака віртуозне володіння голосовим апаратом для виконання складних пасажів і довгих музичних фраз на одному подиху [4].

Розвиток італійської опери і виникнення «вагнерівського стилю» в XIX столітті вимагали від виконавців нових технічних навичок і природних даних: великої сили голосу, витривалості та акторської наповненості виконуваної музики. У XX столітті з зміною музичної мови вокалісту стала необхідна висока гнучкість співочого апарату, максимально концентрована слухова та аналітична робота.

Можна також виділити окремо російську вокальну школу, розквіт якої припав на другу половину XIX ст. – початок XX ст. Вона поєднувала в собі традиції європейської школи і церковного хорового співу. Серед представників російської вокальної школи багато знаменитих співаків, які виступали у відомих оперних театрах світу, таких як «Ла Скала» (Італія), Гранд Опера (Франція), Метрополітен Опера (Америка) та ін.

Однією з відомих представниць російської вокальної школи є Олена Василівна Образцова.

О. В. Образцова народилася 7 липня 1939 року в Ленінграді. Закінчивши в 1964 р. Ленінградську державну консерваторію ім. Н.А. Римського-Корсакова

(клас проф. А. Григор'євої), була прийнята в оперну трупу Великого театру. Вона є переможницею Всесвітнього фестивалю молоді і студентів у Гельсінкі (1962), конкурсу ім. М.І. Глінки (1962), конкурсу ім. П.І. Чайковського в Москві (1970) і конкурсу ім. Ф. Віньяса в Барселоні (1970).

На сцені Великого театру О. В. Образцова були виконані всі провідні партії меццо-сопранового репертуару, такі як Кармен («Кармен» Дж. Верді), Амнеріс («Аїда» Дж. Верді), Ульріка («Бал-маскарад» Дж. Верді), Азучена («Трубадур» Дж. Верді), Еболі («Дон Карлос» Дж. Верді), Сантуцци («Сільська честь» П. Масканьї), Шарлотта («Вертер» Ж. Массне), Марина Мнішек («Борис Годунов» М.П. Мусоргського), Марфа («Хованщина» М.П. Мусоргського), Любаша («Царська наречена» М. А. Римського-Корсакова), Графиня («Пікова дама» П. І. Чайковського), Кончаковна («Князь Ігор» А.П. Бородіна), Елен Безухова («Війна і мир» А.С. Прокоф'єва) [2].

Протягом своєї блискучої артистичної кар'єри, О.В. Образцова виступала на сценах найбільших оперних театрів світу: Ла Скала в Мілані, Метрополітен Опера в Нью-Йорку, Ковент Гарден у Лондоні, Віденській державній опері та ін. Її партнерами по сцені були найбільші співаки, серед яких П. Домінго, Х. Каррерас, Л. Паваротті, К. Бергонци, А. Краус, Р. Брузон, Р. Раймонді, М. Гяуров, Д. Хворостовський, В. Атанов, Ю. Мазурок, П. Лисиціан, О. Ведерніков, Є. Нестеренко, Ш. Веретт, М. Кабальє, Дж. Сазерленд, Р. Скотто, М. Френі, Г. Вишневіч, Т. Мілашкіна, М. Касарашвілі, Б. Руденко, Г. Нетребко та інші. Співачка виступала під керівництвом таких прославлених диригентів як Г. фон Караян, К. Аббадо, Р. Муті, Ж. Претр, Д. Баренбойм, В. Гергієв, О. Мелік-Пашаєв, Є. Светланов, Ю. Темірканов, Г. Рождественський, В. Федосєєв, В. Співаков та інші [1; с. 225].

О. В. Образцова особливо відзначає творчу співдружність з Г. Ф. Караяном і особливості його роботи зі співаками, а також з режисером Ф. Дзефіреллі, у співтворчості з яким був підготовлений спектакль «Кармен» у Віденській державній опері, а також знятий фільм-опера «Сільська честь» П. Масканьї [7; с. 206].

У 2007-2008 рр. О.В. Образцова була художнім керівником оперної трупи Санкт-Петербурзького театру опери та балету ім. М.П. Мусоргського; випущені під її керівництвом у співпраці з італійськими постановочними групами спектаклі «Сільська честь» П. Масканьї (в постановці Л. Кавані) і «Любовний напій» Г. Доніцетті (в постановці Ф. Сперволі) мали великий успіх.

Поряд зі співочою, педагогічною та громадською діяльністю, Олена Василівна в своїй біографії має драматичні театральні ролі («Антоніо фон Ельба» А.Майнарді, «Реквієм по Радамесу» А. Ніколаї в Московському театрі Сатири). Крім того, в 1986 р. О. В. Образцова дебютувала в якості оперного режисера, поставивши на сцені Большого театру оперу Ж. Массне «Вертер».

Вкрай великий і багатогранний концертний репертуар О.В. Образцової: оперна, камерна, кантатно-ораторіального, духовна музика, оперета, російські пісні, романси російських і зарубіжних композиторів, старовинні романси, джазові твори.

Спільно з концертмейстером С. Чачава Оленою Образцовою були підготовлені кілька концертних програм: пісні на вірші Матильди Везендонк Р. Вагнера, цикл Р. Шумана «Любов і життя жінки», цикл М. П. Мусоргського «Без сонця», «Маленьку месу» Дж. Россіні, романси П. І. Чайковського та інше. За спогадами О. В. Образцовою, Ст. Чачава вважав неможливою зміну тональності твору, пов'язуючи це з тим, що звучання значною мірою змінюється, і спотворюється первісний авторський задум. З цієї причини всі твори, над якими О. В. Образцова працювала спільно з В. Чачава, виконувалися в оригінальних тональностях. Багато працював із співачкою композитор Г. В. Свиридов. Він присвятив їй свій цикл «Десять пісень на вірші А. Блока» і зробив для неї нову обробку циклу на вірші С. Єсеніна «Отчалівшая Русь». О. В. Образцова є першим виконавцем багатьох творів Г. В. Свиридова [2].

Співтворчість з Г. В. Свиридовим, за словами О. В. Образцової, вимагала від неї знаходження особливої манери звуковидобування, що згодом подарувало співачці максимальну творчу свободу і виразність.

Поряд з інтенсивною творчою діяльністю, О. В. Образцова багато сил присвячувала педагогічній діяльності. З 1973 до 1994 р. співачка викладала в Московській державній консерваторії ім. П.І. Чайковського і випустила багато успішних учнів, в числі яких засл. арт. Росії Маріна Шутова, що була солісткою Великого театру та засл. арт. Росії Лариса Курдюмова [5; с. 276]. Педагогічний талант О. В. Образцової був визнаний на конкурсах і фестивалях, де її учні займали перші місця, а також був відзначений ректором Московської консерваторії А. Соколовим, який назвав її «великим педагогом» [8]. «Моя справа - корегувати їх проби. І вміти чітко і ясно розкрити той прийом, який підходить студенту», - стверджувала вона [5; с. 245].

О. В. Образцова була професором Токійської музичної академії «Мусашино» і професором кафедри сольного співу Інституту музики, театру і хореографії РГПУ ім. А. Герцена. Давала майстер-класи в Європі, Японії, Санкт-Петербурзі та Москві, була головою журі багатьох вокальних конкурсів. У 2011 р. О. В. Образцова очолила журі XIV Міжнародного конкурсу ім. П.І. Чайковського [2].

У 1996 р. в Санкт-Петербурзі був відкритий Культурний центр О. Образцової, а з 1999 р. регулярно проводиться Міжнародний конкурс молодих оперних співаків. У грудні 2011 р. співачкою був заснований Благодійний фонд підтримки музичного мистецтва – Фонд Олени Образцової [2].

О. В. Образцова померла 12 січня 2015 р. у Німеччині після тривалої хвороби. Похована на Новодівичому кладовищі.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, особливості виконавського стилю, широту і багатогранність репертуару О. В. Образцовою дозволяють поставити її в один ряд з іменами визначних співаків, таких як М. Кабальє, Дж. Сазерленд, П. Домінго, Л. Паваротті, Р. Вішневської та інші., а педагогічні та методичні рекомендації О. В. Образцовою представляють велику цінність як для початківців, так і для професійних співаків, що актуалізує подальші дослідження з даної теми.

Список використаних джерел

1. Аллегри Р. Звезды мировой оперной сцены рассказывают. Цена успеха / Пер. с итал. И.Г. Константиновой. СПб.: Лань; Планета музыки, 2012. 331 с.
2. Большой театр России. Официальный сайт. Биография Елены Образцовой: <https://www.bolshoi.ru/persons/opera/34/>
3. Друскин М.С. К вопросу о стилях исполнения/М.С. Друскин // Советская музыка. 1934. № 7. с. 63 - 66
4. Лымарева Т.В. Вокально-исполнительская интерпретация как художественный текст: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. искусствоведения (17.00.02) / Лымарева Татьяна Васильевна. Санкт-Петербург, 2009. 19 с.
5. Парин А. Елена Образцова. Голос и судьба/А. Парин. М.: Аграф, 2009. 367 с.